

Sygn. akt V CSK 201/15

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

w sprawie z powództwa J. K.

przeciwko W. C.

o nakazanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 10 grudnia 2015 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 23 grudnia 2014 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powódki na rzecz
pozwanej kwotę 200 zł (dwieście) tytułem kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 12 czerwca 2014 r., którym oddalone zostało powództwo o nakazanie pozwanej wyrażenia zgody na przeprowadzenie ekshumacji szczątków zwłok S. C. zmarłego w dniu 3 marca 2009 r. w M. z cmentarza parafialnego w M. do cmentarza parafialnego w W. oraz zlecenia dokonania pochówku zgodnie z jego wolą.

Okoliczności faktyczne Sądu Okręgowego, przyjęte za własne przez Sąd Apelacyjny przedstawiały się następująco:

Ojciec stron S. C. mieszkał w C., w rejonie parafii rzymsko – katolickiej w W., która także jest administratorem cmentarza. Obie miejscowości leżą w powiecie M. Żona S.C. zmarła w 1960 r. i została pochowana na cmentarzu w W. Ojciec stron nie zawarł nowego małżeństwa, wielokrotnie wyrażał wobec proboszcza i sąsiadów wolę pochowania na cmentarzu w W. obok żony.

Z uwagi na pogorszenie stanu zdrowia S. C. przebywał w okresie od 6 do 12 lutego 2009 r. w szpitalu. Lekarze sugerowali powódce umieszczenie go w zakładzie opiekuńczo - leczniczym, na co nie wyraziła zgody pozwana, zabrała ojca do swojego mieszkania i opiekowała się nim do śmierci. W tym czasie wyrażał on wolę pochowania go na cmentarzu w M. Zwracał się do swojej siostry i brata o wyrażenie zgody na pochowanie go w grobie ich matki, czemu rodzeństwo nie sprzeciwiło się.

Pozwana powiadomiła telefonicznie powódkę o śmierci ojca, a o miejscu jego pochowania dowiedziała się ona z treści klepsydry przeczytanej po wyjściu z dworca. Wszelkie formalności związane z pogrzebem i jego organizacją załatwiła pozwana wraz z mężem. W tej uroczystości brali udział sąsiedzi z C., a we mszy uczestniczył proboszcz z parafii w W.

Pozwana wystąpiła w dniu 12 marca 2009 r. do Państwowego Powiatowego Inspektoratu Sanitarnego w M. o wyrażenie zgody na ekshumację zwłok matki i przeniesienie ich na cmentarz w M. Z uwagi na sprzeciw powódki, postępowanie zostało umorzone. W dniu 10 września 2009 r. powódka wystąpiła do tego Inspektoratu o wyrażenie zgody na ekshumację zwłok ojca i przeniesienie ich na

cmentarz w W., na co zgody nie wyraziła pozwana. Zgodnie z pouczeniem uzyskanym w Inspektoracie powódka wystąpiła do sądu.

Sąd Apelacyjny uznał, że pochowanie S. C. w grobie matki urządzonym na cmentarzu w M. było zgodne z jego wolą, a przez jej zakomunikowanie świadkom i pozwanej zmienił on wcześniejszy zamiar. Dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne wynikały z prawidłowo ocenionych dowodów. Nie było podstaw do przyjęcia, że zmarły wiedział, iż od czasu pochowania matki nie upłynął okres 20 lat, jak z resztą wiedzy tej nie posiadali jego siostra i brat, a także pozwana. Fakt ten nie stanowił przeszkody w dokonaniu pochówku, z uwagi na głębokość grobu.

Żądanie uzyskania ochrony powódka wywodziła ze sfery jej uczuć związanych z kultem pamięci zmarłego ojca, która wiąże się z prawem najbliższych członków rodziny do pochowania osoby zmarłej, okazywania jej szacunku dla wspomnień i pamięci o niej, urządzenia pogrzebu oraz nagrobka, decydowaniu o jego wystroju, załatwianie spraw z zarządem cmentarza, ochronie przed naruszeniami, składanie wieńców, palenie zniczy oraz współdecydowanie o ekshumacji. Ingerencja sądu w sprawie dotyczącej ekshumacji może nastąpić jedynie w sytuacjach wyjątkowych. Nie doszło do naruszenia dobra osobistego powódki.

W skardze kasacyjnej powódka powołała pierwszą podstawę przewidzianą w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. Naruszenie prawa materialnego połączyła z błędną wykładnią art. 24 § 1 w związku z art. 23 k.c., polegającą na przyjęciu, że faktyczne pozbawienie jej możliwości ustalenia miejsca pochówku ojca na wyznaczonym przez niego cmentarzu, a dokonanie tego w grobie jego matki naruszyło art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (jedn. tekst: Dz. U. z 2011 r. Nr 118, poz. 687 ze zm., dalej: „u.c.c.z.”), ponieważ doszło do tego przed upływem 20 lat od pochowania matki. Błędne zastosowanie art. 7 ust. 1 u.c.c.z. polegało na uznaniu, że zbyt wczesne pochowanie ojca w grobie jego matki nie naruszało dobra osobistego powódki. Skarżąca domagała się uchylecia wyroków obu instancji i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę kasacyjną, zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Na tym etapie dochodzi do dostosowania przepisu z art. 398³ § 3 k.p.c., który stanowi, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy orzeka zawsze w ramach podstawy faktycznej ustalonej przez sąd drugiej instancji w zaskarżonym wyroku, którą jest związany. Oznacza to, że wywody skarżącego pozostające w sprzeczności z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji i oparte na jego własnej wersji stanu faktycznego muszą być przez Sąd Najwyższy pominięte. Dotyczy to zarówno zarzutów naruszenia przepisów postępowania, jak i zarzutów naruszenia prawa materialnego, opartych na faktach sprzecznych z objętymi podstawą faktyczną zaskarżonego orzeczenia. Nie mogły zatem odnieść skutku twierdzenia skarżącej, że wolą zmarłego ojca było pochowanie go na cmentarzu w W., jak też, że bezkrytycznie przyjął Sąd Apelacyjny, iż krótko przed śmiercią zmienił on swoją wolę.

W orzecznictwie powszechnie jest przyjmowane, że prawo do pochowania zwłok osoby zmarłej (art. 10 ust. 1 u.c.c.z.) wraz z prawem do ekshumacji (art. 15 ust. 1 pkt 1 u.c.c.z.) oraz prawo do kultywowania pamięci o niej stanowi dobro osobiste, zwane prawem do grobu, chronione przepisami art. 23 i 24 k.c. (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1994 r., III CZP 155/94, OSNC 1995, nr 3, poz. 52 oraz wyroki: z dnia 31 marca 1980 r., II CR 88/80; z dnia 14 października 2011 r., III CSK 340/10, niepublikowane). Uprawnienia te mogą przysługiwać więcej niż jednej osobie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 września 1978 r., III CZP 56/78, OSNCP 1979, nr 4, poz. 68; wyroki: z dnia 7 maja 2009 r., IV CSK 513/08; z dnia 3 grudnia 2010 r., I CSK 66/10 i z dnia 8 maja 2015 r., III CSK 305/14, niepublikowane). Prawo do pochowania zwłok osoby zmarłej w określonym miejscu osoby bliskie, wymienione w art. 10 ust. 1 zdanie pierwsze u.c.c.z. mogą realizować, przy uwzględnieniu wskazanej w nim kolejności. Wola zmarłego powinna być decydująca w tym sensie, że prowadzi do ochrony osoby, która ją realizuje. Jeżeli zmarły nie wyraził woli dotyczącej miejsca pochowania, to osoby uprawnione powinny podjąć zgodną decyzję, a w razie rozbieżności stanowisk, zwrócić się do sądu. Nie zasługiwał na podzielenie zarzut

skarżącej naruszenia art. 24 § 1 k.c., ponieważ ojciec stron został pochowany w wybranym przez siebie miejscu. Nie doszło zatem do naruszenia ani jej prawa do współdecydowania o miejscu pochówku, ani do kultywowania pamięci ojca.

Podstawę prawa do grobu stanowi umowa o pochowanie zwłok zawarta z zarządem cmentarza i z niej wynika szereg uprawnień przysługujących osobom, dla których kult pamięci osoby zmarłej, pochowanej w grobie, jest ich własnym dobrem osobistym. Zgodnie z art. 7 ust. 1 u.c.c.z. uprawnienia wynikające z umowy o pochowanie w grobie ziemnym wygasają z upływem dwudziestu lat od pochowania, jeżeli nie zostanie złożone przez jakąkolwiek osobę zastrzeżenie i uiszczenie kolejnej opłaty, które ma skutek na dalszych 20 lat i może być odnowione, stosownie do art. 7 ust. 2 u.c.c.z. Zastrzeżenie to nie przesądza o prawie do grobu, ale uniemożliwia zarządowi cmentarza rozporządzenie grobem przez dalsze 20 lat. Prawo do grobu ziemnego wygasa z mocy prawa z chwilą zawarcia przez zarząd cmentarza po upływie 20 lat od pochowania, umowy o ponowne użycie grobu w razie niewniesienia zastrzeżenia. Uregulowania art. 7 ust. 1, 2 u.c.c.z. mają charakter porządkowy, ponieważ powstanie i utrata uprawnień następują na skutek czynności prawnych zarządcy cmentarza z osobami bliskimi zmarłego.

Zawarcie z zarządcą cmentarza umowy o pochowanie ojca stron w grobie jego matki przed upływem 20 lat od poprzednio zawartej umowy, nie było sprzeczne z art. 7 ust. 1 u.c.c.z., skoro wyraziły na to zgodę osoby, którym przysługiwało prawo do pochowania matki w tym grobie. Czas trwania umowy o pochowanie zwłok mógł być zatem skrócony, a pochowanie w grobie matki zwłok ojca stron uzależnione było od tego, czy grób ten spełniał warunki przewidziane w § 11 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 7 marca 2008 r. w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku zwłok i szczątków (Dz. U. Nr 48, poz. 284), dotyczące stanu stosunków gruntowych i wodnych, odpowiedniej głębokości grobu oraz ułożenia zwłok.

Z ustaleń Sądu Apelacyjnego wynika, że grób, w którym został pochowany ojciec stron był grobem pogłębionym i doszło do zawarcia umowy o pochowanie zwłok ojca stron z zarządcą cmentarza. Zarzut naruszenia art. 7 ust. 1 u.c.c.z.

należało uznać za bezzasadny. Nie było podstaw do uznania, że doznało uszczerbku dobro osobiste powódki, wywodzone z prawa do pochowania ojca, przez złożenie jego zwłok w niewłaściwym miejscu. Roszczenie zmierzające do przeniesienia tych zwłok w inne miejsce nie spełniało przesłanki umotywowania, przewidzianej w art. 15 ust. 1 pkt 1 u.c.c.z.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z zasady objętej art. 98 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

kc